

Technická Univerzita v Košiciach,
Ekonomická fakulta

Cezhraničné SK-UA start-up centrum

PROJEKTOVÝ ZÁMER

PETER DŽUPKA, VASYL PAPP

APRÍL 2017

Cezhraničné SK-UA start-up centrum

PROJEKTOVÝ ZÁMER

PETER DŽUPKA, VASYL PAPP

Projekt je financovaný z grantu Nórskeho kráľovstva prostredníctvom Nórskeho finančného mechanizmu. Spolu financovaný zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky.
Slovensko-Ukrajina: Spolupráca naprieč hranicou

www.eeagrants.sk

OBSAH

1. Vymedzenie cieľového územia jeho analýza	5
1.1. Priestorové vymedzenie a funkčné aspekty cezhraničného regiónu	5
1.2. ekonomická výkonnosť cezhraničných regiónov	8
1.3. Inovačná výkonnosť a potenciál cezhraničných regiónov	9
1.4. Zhrnutie	10
2. Hybné sily a kľúčoví aktéri v cezhraničných regiónoch	11
2.1. Zdôvodnenie potreby cezhraničného start-up centra	11
2.2. Kľúčoví aktéri podpory start-up centra v cezhraničnom regióne	13
2.3. Bariéry pre vytvorenie cezhraničného start-up centra	17
3. Návrh cezhraničného start-up centra	18
3.1. Vízia cezhraničného start-up centra	18
3.2. Návrh inštitucionálnej siete cezhraničného start-up centra	18
3.3. Návrh aktivít cezhraničného start-up centra	19

1. VYMEDZENIE CIEĽOVÉHO ÚZEMIA JEHO ANALÝZA

Kapitola je zameraná na vymedzenie územia a jeho analýza z pohľadu priestorového usporiadania, ekonomickej výkonnosti a inovačného potenciálu.

1.1. PRIESTOROVÉ VYMEDZENIE A FUNKČNÉ ASPEKTY CEZHRANIČNÉHO REGIÓNU

Cieľom tejto podkapitoly je vymedziť cieľové územie budúceho cezhraničného strategického centra. Zároveň budú súčasťou tejto podkapitoly základné geografické a socio-ekonomické dáta porovnávajúce oba cezhraničné regióny.

Na Slovenskej strane je cieľovým regiónom východné Slovensko pozostávajúce z dvoch NUTS III regiónov – Košický a Prešovský kraj. Na Ukrajinskej strane sa jedná o prihraničný región Zakarpatská oblasť.

Obr. 1: VYMEDZENIE CEZHRANIČNÉHO REGIÓNU

Geografické údaje

Nasledujúca tabuľka porovnáva základné geografické charakteristiky prihraničných regiónov

	Košický kraj	Prešovský kraj	Vých. Slovensko	Zakarpatská oblasť
Populácia	796 650	820 697	1 617 347	1 259 000
Rozloha km ²	6735	8974,5	15709,5	12 777
Hustota obyvateľstva/1 km ²	117,94	91,45	102,9	98,4

Ako je možné vidieť oba regióny sú si veľmi podobné, čo sa týka rozlohy, počtu obyvateľov a zároveň aj hustoty obyvateľstva.

Najväčšie mestá v regiónoch podľa počtu obyvateľov porovnáva nasledujúca tabuľka.

Východné Slovensko		Zakarpatská oblasť	
Košice	239 200	Užhorod	115 200
Prešov	89 900	Mukačevo	86 300
Poprad	52 000	Tyachevo	175 300
Michalovce	39 500	Vynohradiv	120 900

Priestorová koncentrácia ekonomických aktivít

Z pohľadu koncentrácie ekonomických aktivít sú tieto na Slovenskej strane koncentrované predovšetkým do dvoch miest – Košice a Prešov. Podľa registra firiem je v týchto dvoch mestách lokalizovaných skoro 50% všetkých firiem východného Slovenska, pričom v Košiciach je lokalizovaných 35,5%. Na Ukrajinskej strane je situácia podobná, hlavná ekonomická aktivita je okolo miest Užhorod a Mukačevo, ktoré majú 32,3% podiel na priemyselnej produkcii celého regiónu.

Dôležitým faktorom z pohľadu cieľa tohto projektu je prítomnosť Univerzít. Na Slovenskej strane sú Univerzity lokalizované opäť v dvoch najväčších mestách Košice a Prešov. Zoznam univerzít na východnom Slovensku spolu ich fakultami je uvedený v nasledujúcej tabuľke.

Technická Univerzita v Košiciach	Univerzita Pavla Jozefa Šafárika	Univerzita veterinárneho lekárstva a farmácie	Prešovská Univerzita
Fakulta baníctva, ekológie, riadenia a geotechnológií	Lekárska fakulta	–	Filozofická fakulta
Hutnícka fakulta	Prírodovedecká fakulta	–	Fakulta manažmentu
Strojnícka fakulta	Právnická fakulta	–	Fakulta športu
Fakulta elektrotechniky a informatiky	Fakulta verejnej správy	–	Gréckokatolícka teologická fakulta
Stavebná fakulta	Filozofická fakulta	–	Pedagogická fakulta
Fakulta výrobných technológií (Prešov)	–	–	Fakulta zdravotníckych odborov
Fakulta umení	–	–	Fakulta humanitných a prírodných vied
Letecká fakulta	–	–	Pravoslávna bohoslovecká fakulta

Celkovo na univerzitách v Košiciach a Prešove Slovenska študuje približne 26 500 študentov. V ostatných menších mestách východného Slovenska sa nachádzajú predovšetkým pobočky fakúlt jednotlivých univerzít.

Na Ukrajinskej v Zakarpatskej oblasti strane sa nachádzajú dve univerzity.

Uzhgorod National University	Mukachevo State University
Fakulta biológie	Fakulta humanitných štúdií
Hutnícka geografia	Ekonomická fakulta , manažment a inovácie
Strojnícka humanitných a prírodných vied	Fakulta cestovného ruchu a hotelierstva
Fakulta strojnícka	
Fakulta histórie	
Fakulta matematiky	
Fakulta zubného lekárstva	
Ekonomická fakulta	
Fakulta zdravotnej starostlivosti	
Fakulta informačných technológií	
Fakulta spoločenských vied	
Fakulta zahraničnej filológie	
Fakulta cestovného ruchu a medzinárodnej komunikácie	
Fakulta Fyziky	
Fakulta medzinárodných vzťahov	
Fakulta filológie	
Fakulta medzinárodnej politiky, manažmentu a obchodu	
Chemická fakulta	
Právnická fakulta	

Celkovo na týchto dvoch univerzitách študuje približne 21 000 študentov.

Dopravná dostupnosť a spojenie oboch regiónov

Z pohľadu prepojenia oboch regiónov dopravnou infraštruktúrou je ťažisková cestná infraštruktúra a železničná doprava. Medzi SR a UA sa nachádza 5 hraničných prechodov. Dva sú železničné (Čierna nad Tisou – Čop a Maťovské Vojkovce – Pavlovo. Osobná vlaková doprava je možná iba cez priechod Čierna nad Tisou. Cestné prechody sú tri pričom nosný prechod je Vyšné Vemecské-Užhorod, ktorý je využiteľný bez obmedzení pre všetky druhy dopravy. Prechod Veľké Slemence – Mali Selmenci je určený iba pre peších a cyklistov a Ubla – Malyj Bereznyj pre všetku dopravu mimo nákladnej nad 3,5 tony.

Na ukrajinskej strane sa v regióne nenachádza medzinárodné letisko. Napojenie na diaľničnú sieť Európskej únie je možné z mesta Mukačevo na diaľnicu M3 pri meste Nyíregyháza resp. čiatočne z mesta Užhorod pri Košiciach na R4 s následným pokračovaním na M3 pri meste Miškolc alebo severným ťahom D1. V plánoch Národnej diaľničnej spoločnosti SR je prepojenie mesta Košice s mestom Užhorod diaľnicou D1 Košice štátna hranica s celkovou dĺžkou približne 90 km. Toho 15,5 km Košice – Bidovce je vo výstavbe s predpokladaným termínom dokončenia v roku 2020 a zvyšných 75,5 km až po štátnu hranicu zatiaľ nemá určený termín výstavby a dokončenia.

Na Slovenskej strane sa nachádza medzinárodné letisko s 11 pravidelnými destináciami (Praha, Bratislava, Bristol, Doncaster, Istambul, Kyjev, Londýn, Varšava, Viedeň, Tel Aviv, Kolín nad Rýnom).

1.2. EKONOMICKÁ VÝKONNOSŤ CEZHRANIČNÝCH REGIÓNOV

Cieľom tejto podkapitoly je popísať základné ukazovatele ekonomickej výkonnosti oboch prihraničných regiónov. Nasledujúca tabuľka porovnáva základne indikátory ekonomickej výkonnosti oboch regiónov.

Rok 2014	Východné Slovensko	Zakarpatská Ukrajina	
	Bežné ceny	Kurz dec. 2014 (EUR/UAH) 18,64	Kurz apríla 2017 (EUR/UAH) 28,81
Hrubý domáci produkt (stále ceny) v mil. EUR	8767,48	1290	840
Hrubý domáci produkt na obyvateľa (stále ceny) v EUR	11026,23	1028,43	665,39
Podiel HDP regiónu na HDP krajiny v %	11,54	1,5	
Priemerná mzda v EUR			

Z pohľadu cieľa tohto projektu je dôležité analyzovať aj odvetvové zameranie jednotlivých regiónov. Údaje o najdôležitejších ekonomických sektoroch a ich prieniku sú uvedené v nasledujúcej tabuľke. Zdrojom týchto údajov boli na strategické rozvojové dokumenty regiónov.

Košický kraj	Prešovský kraj	Zakarpatská Ukrajina
Hutníctvo	Ťažba nerastných surovín	
Strojárstvo	Odevný textilný a kožiarský priemysel	
Elektrotechnický priemysel	Elektrotechnický priemysel	Elektrotechnický priemysel
IKT a KIBS (poznatkovo intenzívne podnikateľské služby)	Výroba kovov, kovových výrobkov, strojov zariadení a dopravných prostriedkov	IKT
Spracovanie plastov		
Chemický priemysel	Chemický a farmaceutický priemysel	
Drevospracujúci priemysel	Drevospracujúci priemysel	
Potravinárstvo	Potravinárstvo	
Logistika	Priemysel stavebných hmôt	Stavebníctvo a nehnuteľnosti
Kreatívna ekonomika		

1.3. INOVAČNÁ VÝKONNOSŤ A POTENCIÁL CEZHRANIČNÝCH REGIÓNOV

Z pohľadu inovácií patrí východné Slovensko podľa štúdie Regional Innovation Scoreboard z roku 2016 k 83 regiónom označovaných ako „moderate innovators“ mierni inovátori. Zo Slovenska je jediným regiónom s vyššou inovačnou výkonnosťou Bratislavský kraj, ktorý patrí k 63 Európskym regiónom označovaným ako silní inovátori. Podľa štatistík Košický kraj patrí po Bratislavskom kraji na druhé miesto v indikátoroch popisujúcich inovačnú výkonnosť. Počet zamestnancov, ako aj výdavky na výskum a vývoj sú v Košickom kraji druhé najvyššie na Slovensku. Prešovský kraj v týchto indikátoroch zaostáva. Najviac výdavkov na vedu a výskum je smerovaných do technických vied (46%) na druhom mieste sú to prírodné vedy (17%).

Výskumné a inovačné aktivity v regióne sú sústredené predovšetkým na univerzitách a výskumných ústavoch (Technická Univerzita v Košiciach, UPJŠ v Košiciach a SAV a jej výskumné ústavy sídlia v Košickom a Prešovskom kraji). V súkromnom sektore sú to predovšetkým firmy pôsobiace v oblasti ITK, elektrotechniky a strojárstva.

Na financovanie vedy, výskumu a inovácií sú využívané predovšetkým zdroje z nasledovných operačných programov ŠF:

- OP Informatizácia spoločnosti
- OP Výskum a vývoj
- OP Podpora konkurencieschopnosti podnikov a služieb

Ďalším významným zdrojom financovania vedy a výskumu je rámcový program EÚ, resp. horizont 2020. V tomto programe sa v Košickom kraji. Práve tu patrí košický kraj k najúspešnejším, keď úspešnosť pri získavaní zdrojov je na úrovni 13,67%. Na druhej strane Prešovský kraj má úspešnosť iba na úrovni 2,39%.

Ukrajina patrí podľa štúdie Regional Innovation Scoreboard k tzv. „modest innovators“ teda „skromným“. Keďže Ukrajina nie je členom EÚ nie sú dostupné dáta o inovačnej výkonnosti jednotlivých regiónov Ukrajiny. Z celkového hodnotenie je však zrejmé, že relatívna inovačná výkonnosť Ukrajiny v porovnaní s EÚ sa znížila z 38% v roku 2008 na 34% v roku 2015. Všetky hodnotené zložky inovačnej výkonnosti sa nachádzajú pod úrovňou priemeru EÚ. Jediným pozitívnym indikátorom v ktorom Ukrajina dosahuje lepšiu relatívnu výkonnosť je populácia s ukončeným terciárnym vzdelaním.

Tieto výsledky potvrdzujú aj čiastočné informácie o inovačnej výkonnosti Zakarpatskej oblasti. Na konci roka 2014 pracovalo vo všetkých sektoroch regionálnej ekonomiky o 10% zamestnancov s ukončeným PhD. ako rok predtým. Pozitívna je aj veková štruktúra týchto zamestnancov, keďže sa podiel zamestnancov v regionálnej ekonomike s PhD. pod 40 rokov z roka na rok zvyšuje. V roku 2000 ich bolo 16% a v roku 2014 už 22,8%.

Problémom regionálnej inovačnej výkonnosti však ostáva nedostatočné financovanie predovšetkým z verejných zdrojov. Podobne je však na tom aj súkromný sektor, ktorý tiež významne zaostáva za Európskym priemerom ako v objeme financií venovaných na inovácie tak aj v inovačnej výkonnosti.

1.4. ZHRNUTIE

Oba analyzované regióny je možné charakterizovať ako periférne vo vzťahu k ekonomickým centráam ich krajín. To ovplyvňuje aj ich ekonomickú a inovačnú výkonnosť. Región východného Slovenska aj keď patrí k najmenej rozvinutým regiónom Slovenska a EÚ je ekonomicky silnejší ako región Zakarpatskej Ukrajiny. Jeho význam v rámci Slovenskej ekonomiky je tiež podstatne vyšší ako význam Zakarpatskej oblasti vo vzťahu k celkovej Ukrajinskej ekonomike.

Z uskutočnenej priestorovej, ekonomickej a inovačnej analýzy oboch prihraničných regiónov je zrejmé, že najvýznamnejšími pólmi pre spoluprácu v oblasti podpory a rozvoja nových inovatívnych firiem sú dvojcestia „Košice-Prešov“ na Slovenskej strane a „Užhorod-Mukačevo“ na Ukrajinskej strane.

Obr. 2 EKONOMICKÉ CENTRÁ CEZHRANIČNÝCH REGIÓNOV

V týchto mestách je koncentrovaná väčšina ekonomických aktivít v oboch regiónoch. Zároveň sú tieto mestá centrami univerzitného vzdelávania. Na východnom Slovensku sa nachádzajú celkovo 4 univerzity, ktoré poskytujú vzdelávanie prakticky vo všetkých hlavných odboroch. V Zakarpatskej oblasti sa nachádzajú dve univerzity, poskytujúce vzdelanie tiež relatívne širokom spektre odborov. Zaujímavosťou je, že tak ako na Slovenskej strane sú technické odbory koncentrované iba v Košiciach podobne na Ukrajinskej strane je možné technické odbory študovať v Užhorode, pričom mestá Prešov a Mukačevo sú zamerané na humanitné, resp. ekonomické vzdelávanie. Celkovo v oboch regiónoch študuje na vysokých školách 47 500 študentov (26 500 na Slovenskej strane a 21 000 na Ukrajinskej strane). Univerzity poskytujú podobné študijné odbory v ktorých je možné významným spôsobom zintenzívniť spoluprácu.

Z pohľadu uskutočnenej analýzy sa zdajú byť najperspektívnejšie oblasti spolupráce:

- Elektrotechnický priemysel
- IKT a KIBS (Knowledge Intensive Business Services)
- Stavebníctvo

Tieto oblasti sú uvedené v strategických rozvojových dokumentoch oboch regiónov a zároveň, tieto odbory sú zastúpené výskumnými organizáciami v oboch regiónoch.

Za významnú bariéru pre spoluprácu medzi oboma regiónmi je možné považovať Schengenskú hranicu.

2. HYBNÉ SILY A KLÚČOVÍ AKTÉRI V CEZHRANIČNÝCH REGIÓNOCH

Cieľom tejto kapitoly je zdôvodniť dôvody pre vznik cezhraničného start-up centra, identifikovať kľúčových aktérov, ktorí sa podieľajú na podpore vzniku a rozvoja start-upov na oboch stranách hranice a identifikovať hlavné bariéry pre vznik takéhoto centra.

2.1. ZDÔVODNENIE POTREBY CEZHRANIČNÉHO START-UP CENTRA

Pre vybudovanie cezhraničného start-up ekosystému je potrebných niekoľko dôležitých faktorov. Existuje mnoho prístupov pre hodnotenie podnikateľského ekosystému. Isenbergov model podnikateľského systému, ktorý používa aj OECD je založený na prítomnosti a rozvíjaní nasledovných oblastí:

- Politika
- Finančné zdroje
- Podnikateľská kultúra
- Podporný systém
- Ludský kapitál
- Prístup na trhy

Ak budeme o týchto atribútoch úspešného podnikateľského systému uvažovať z pohľadu budúceho cezhraničného start-up centra je možné identifikovať benefity a bariéry cezhraničnej spolupráce pre každý atribút samostatne.

Politika

Politická podpora pre start-up je v oboch regiónoch rozdielna. Kým na Ukrajinskej strane neexistuje na národnej úrovni legislatíva priamo podporujúca start-up firmy na regionálnej úrovni existujú malé podporné programy. Na Slovenskej strane je podpora start-upov skôr zabezpečovaná z národnej úrovne, pričom je potrebné konštatovať, že na regionálnej či lokálnej úrovni je tiež existuje podpora, ktorá však nemá formu ucelenej podpornej politiky. Jedná sa predovšetkým o jednorazovú nepriamu (nefinančnú) podporu.

V oblasti politiky bolo vhodné, aby vznikla intenzívna spolupráca medzi regionálnymi inštitúciami s cieľom zintenzívniť spoluprácu medzi jednotlivými aktérmi zaoberajúcimi sa podporou a rozvojom start-up firiem.

Finančné zdroje

Dostupnosť finančných zdrojov pre podporu a rozvoj start-up firiem na Slovensku je relatívne dobrá. Zdroje pre podporu financovanie start-up firiem v rôznych štádiách ich vývoja je možné nájsť vo všetkých základných formách financovania (business Angeles, financovanie prostredníctvom súkromných či zmiešaných fondov, Štrukturálne fondy EÚ, Prístup k rámcovým projektom EÚ, bankový sektor a pod.) Podrobnejšie sa jednotlivým formám financovania venuje nasledujúca kapitola. Na Ukrajinskej strane je financovanie start-up firiem menej pestré a prístup start-up firiem k rizikovému kapitálu je zložitejší. Dostupnosť finančných zdrojov v SR naráža skôr na nedostatok kvalitných start-up projektov, ktoré by bolo možné financovať. Chýba kritická masa podnikateľských nápadov. Práve tu je jeden z hlavných významov vytvorenia cezhraničného start-up centra, ktoré by dokázalo zväčšiť kritickú masu podnikateľských nápadov. Z takéhoto cezhraničného centra môžu profitovať obe strany, ukrajinský partneri získajú lepší prístup k financovaniu a slovenskej strane sa zvýši počet inovatívnych nápadov.

Podnikateľská kultúra

Veľmi dôležitým faktorom pre úspešnosť budúceho cezhraničného start-up centra je podnikateľská kultúra. Pre potreby tejto štúdie je možné ju vnímať prostredníctvom dvoch dimenzií. Tou prvou je kvalita podnikateľského prostredia a tou druhou podnikateľská kultúra v zmysle ochoty ľudí prevziať na seba podnikateľské riziko a podnikáť.

Kvalita podnikateľského prostredia je podľa viacerých medzinárodných porovnaní lepšia na Slovensku ako na Ukrajine. Obe krajiny však nedosahujú veľmi dobré výsledky v porovnaní s ostatnými vyspelými krajinami Európy. Podľa štúdie Doing Business¹ sa Slovensko v kvalite podnikateľského prostredia umiestnilo na 33 a Ukrajina na 80 priečke. Podľa ďalšieho výskumu The Global Competitiveness report² sledujúceho konkurencieschopnosť jednotlivých ekonomík sa Slovensko umiestnilo z 138 hodnotených krajín na 65 a Ukrajina na 85 mieste. V štúdiu, ktorá hodnotila kvalitu podnikateľského prostredia Busienss Environment ranking³ sa Slovensko umiestnilo na 31 a Ukrajina na 72 mieste.

Situácia v ochote podnikáť a prebrať na seba podnikateľské riziko je v oboch krajinách opačná. Kým na Slovensku je podľa výskumu Eurobarometer⁴ ochota podnikáť je výrazne nižšia ako je priemer EÚ 49% a podľa OECD⁵ podniká približne 15,6% celkovej populácie na Ukrajine zvažuje podnikanie v priemere až 65% populácie, pričom pri vysokoškolsky vzdelaných obyvateľoch je to až 74%.⁶

Na základe týchto údajov, je teda možné konštatovať, že vytvorenie cezhraničného start-up centra by malo synergický efekt pre oba regióny. Ochota podnikáť je vyššia na Ukrajinskej strane, pričom na Slovenku môžu títo budúci podnikatelia nájsť mierne lepšie podnikateľské prostredie.

Z pohľadu nízkej ochoty podnikáť na Slovensku by malo byť jedným z cieľov budúceho cezhraničného centra podporovať podnikateľskú kultúru (ochotu podnikáť) a to na oboch stranách hranice.

---

1 <http://www.doingbusiness.org/rankings>

2 http://www3.weforum.org/docs/GCR2016-2017/05FullReport/TheGlobalCompetitivenessReport2016-2017_FINAL.pdf

3 http://www.iberglobal.com/files/business_climate_eiu.pdf

4 <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:WIfyM6pnqsEJ:ec.europa.eu/social/BlobServlet%3FdocId%3D6137%26langId%3Den+&cd=3&hl=sk&ct=clnk&gl=sk>

5 <https://data.oecd.org/emp/self-employment-rate.htm>

6 http://www.chamber.ua/Content/Documents/593241790ACC_Country_Profile_2017_EN.pdf

Podporný systém

Podporný systém start-up firiem je na Slovensku širší ako na Ukrajine. Podrobne sa analýze podporného systému venuje nasledujúca kapitola. Inštitúcie pôsobiace v podpornom systéme na Slovenskej strane sú zároveň často napojené na siete fungujúce v rámci EÚ z ktorých majú možnosť čerpať know-how a zároveň aj priamu finančnú podporu. Ukrajinské organizácie sú skôr napojené na východné štruktúry. Aj v tomto prípade, je možné čerpať z dodatočného synergického efektu spolupráce týchto dvoch systémov.

Ludský kapitál

Táto oblasť je najväčším problémom fungovania start-up komunity ako na východnom Slovensku tak aj v Zakarpatskej oblasti. Celková kritická masa ľudí schopných generovať podnikateľské nápady je relatívne malá. Spolupráca a aktívne vyhľadávanie podnikateľských nápadov na oboch stranách hranice zdvojnásobí kritickú masu a môže priniesť nové pozitívne výsledky pre oba regióny.

Prístup na trhy

Aj v tejto oblasti môže vybudovanie nového cezhraničného start-up centra priniesť významnú konkurenčnú výhodu pre oba regióny. Slovensko je členom EÚ a za posledné roky sa významne orientuje na západné trhy. Na druhej strane schopnosť komunikovať a poznať kultúru (obchodné vzťahy na Ukrajine resp. Rusku je v porovnaní s 90-tymi rokmi nižšia. Spolupráca Ukrajinských a Slovenských firiem v novom cezhraničnom start-up centre, by mala generovať know-how pre vzájomnú výmenu a využívanie informácií o západných a východných trhoch. Práve to by mohlo byť jedným z hlavných konkurenčných výhod firiem lokalizovaných v novom start-up centre – lepší prístup na západné, ako aj východné trhy.

2.2. KLÚČOVÝ AKTÉRI PODPORY START-UP CENTRA V CEZHRANIČNOM REGIÓNE

Podporná infraštruktúra v Košickom kraji je tvorená relatívne širokým spektrom inštitúcií poskytujúcich služby v rôznych oblastiach inovatívneho podnikania. Nasledujúca tabuľka popisuje inovačnú infraštruktúru Košického kraja tak ako je uvedená v analytickej časti Regionálnej inovačnej stratégie Košického kraja 2013 – 2020.

Univerzity	Výskumné ústavy SAV	Centrá excelentnosti	Kompetenčné centrá	Univerzitné vedecké parky	Start-up centrá
Technická Univerzita v Košiciach	Ústav materiálového výskumu	Centrum informačných a komunikačných technológií pre znalostné systémy	Kompetenčné centrum znalostných technológií pre inovácie produkčných systémov v priemysle a službách	Univerzitný vedecký park Technicom	Univerzitné centrum inovácií, transferu technológií a ochrany duševného vlastníctva

Univerzita P. J. Šafárika	Ústav experimentálnej fyziky	Centrum excelentného výskumu progresívnych stavebných konštrukcií, materiálov a technológií	Probiotech	Medicínsky univerzitný vedecký park v Košiciach – MEDIPARK	Startup centrum TUKE
Univerzita veterinárskeho lekárstva a farmácie v Košiciach	Ústav geotechniky	Centrum excelentného výskumu získavania a spracovania zemských zdrojov	Kompetenčné centrum pre výskum a vývoj v oblasti diagnostiky a terapie onkologických ochorení	Výskumné centrum progresívnych materiálov a technológií pre súčasné a budúce aplikácie – PROMATECH	Eastcubator
	Neurobiologický ústav	Centrum excelentnosti výkonových elektronických systémov a materiálov			
	Parazitologický ústav	Centrum výskumu riadenia technických, environmentálnych a humánnych rizík pre trvalý rozvoj produkcie a výrobkov v strojárstve			
	Ústav fyziológie hospodárskych zvierat	Centrum excelentnosti biomedicínskych technológií			
	Spoločensko-vedný ústav	Centrum excelentnosti integrovaného výskumu a využitia progresívnych materiálov a technológií v oblasti automobilovej elektroniky			
		Centrum excelentnosti pre individualizáciu protinádorovej terapie			

		Centrum fyziky veľmi nízkych teplôt			
		Centrum pre výskum spoločenských aspektov zdravia			

Detailný popis týchto inštitúcií spolu s ponukou ich služieb a výskumným zameraním je uvedený v Regionálnej inovačnej stratégii Košického kraja 2013 – 2020, ktorá je on-line dostupná na https://web.vucke.sk/files/dokumenty/pub/regionalny_rozvoj/phsr/2015/prilohy/priloha_7_regionalna_inovacna_strategia_kosickeho_kraja_2013_2020.pdf

V Košiciach sa zároveň veľká väčšina týchto podporných inštitúcií lokalizovala v blízkosti centra mesta v vznikla tzv. inovačná zóna. Vid. Nasledujúci obrázok.

OBR. 3: INOVAČNÁ ZÓNA V MESTE KOŠICE

ZDROJ: REGIONÁLNA INOVAČNÁ STRATÉGIA KOŠICKÉHO KRAJA 2013 – 2020

V prešovskom kraji je inovačná a podporná infraštruktúra pre start-upy tvorená predovšetkým nasledovnými inštitúciami.

Univerzity	Výskumné ústavy – súkromné	Podporné inštitúcie	Start-up centrá
Prešovská univerzita v Prešove	Výskumný ústav chemických vlákien, a. s., Svit	Regionálne poradenské a informačné centrá: RPIC Prešov; RPIC Poprad	EastCubator a Coworking – Prešov
Fakulta výrobných technológií Technickej univerzity v Košiciach so sídlom v Prešove	Šlachtiteľská stanica Levočské Lúky, a. s., Levoča	Centrum prvého kontaktu: CPK Sabinov, CPK Medzilaborce, CPK Snina, CPK Bardejov	
Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia	Výskumno-šlachtiteľská stanica Piešťany, pracovisko Malý Šariš	Agentúra regionálneho rozvoja PSK	
	Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy Bratislava, pracovisko Prešov	Regionálne zastúpenie SARIO, SOPK, SACR	

Na Ukrajinskej strane v Zakarpatskej oblasti je nosnou inštitúciou podporujúcou inovácie Užhorodská národná Univerzita, Inštitút vzdelávania a výskumu, ktorý implementuje projekt „Inovačná Univerzita“ financovaný z Medzinárodného Vyšehradského fondu. Jedným z cieľov tohto projektu je vytvoriť regionálne inovačné centrum a vedecký park a vytvoriť mechanizmy pre efektívnu spoluprácu medzi výskumom a priemyslom.

Ďalším významným podporným mechanizmom v Zakarpatskej oblasti je Rozvojový program pre MSP na roky 2017-2018, ktorého cieľom je podporovať všetky formy podnikania, predovšetkým však znalostne intenzívne oblasti a to prostredníctvom podpory pre tvorbu nových firiem, lákania firiem z iných regiónov a zahraničia, vytvárania vhodných podmienok pre podporu inovácií vo vede a technologických oblastiach. Ďalšími oblastami podpory sú poskytovanie organizačnej, informačnej konzultačnej, vzdelávacej a finančnej podpory.

Z pohľadu dostupnosti financovania pre start-up firmy na východnom Slovensku sú k dispozícii viaceré možnosti.

Inovačný a technologický fond (FIT – www.fitfond.sk) poskytuje rizikový kapitál pre inovatívne MSP na Slovensku. Bol vytvorený s cieľom pokryť zvýšený dopyt po rizikovom kapitály a podporu nových podnikateľských myšlienok. Fond spravuje finančné zdroje Slovak Business agency a súkromných investorov. Fond disponuje celkovo 4,5 mil. EUR a výška investície do konkrétneho projektu závisí od fázy projektu a zvyčajne sa pohybuje od 20 tis. Do 1,5 mil EUR na jeden project.

Ďalšou možnosťou financovania sú Neology ventures a Limerock Funds, ktorí spravujú finančnú podporu pre MSP a inovatívne start-up firmy z Európskeho investičného fondu prostredníctvom iniciatívy JEREMIE.

Neology Ventures zároveň založilo Slovenský inovačný fond, ktorý sa zameriava na investície do firiem v ranných fázach vývoja produktu a Slovenský podnikateľský fond, ktorý sa zameriava na podporu etablovaných firiem pri ich prieniku na medzinárodné trhy. Oba fondy sú prevažne zamerané na projekty z oblasti informačných a komunikačných technológií, energetiku a medicínsku diagnostiku. Celkovo je v oboch fondoch alokovaných približne 23 mil. EUR.

Fond Limerrock samostatne investuje do atraktívnych projektov bez jasnej špecifikácie odvetví. Celkovo má k dispozícii približne 12 mil. EUR.

V posledných rokoch je aj na východnom Slovensku viditeľná aj aktivita samostatných business angels. Informácie a kontakty na týchto investorov je možné získať v asociácii podnikateľkách anjelov (www.zmps.sk)

2.3. BARIÉRY PRE VYTVORENIE CEZHRANIČNÉHO START-UP CENTRA

Cieľom tejto podkapitoly je identifikovať hlavné bariéry vytvorenia a fungovania cezhraničného start-up centra. Ako hlavné bariéry je možné predpokladať:

- Jazyková bariéra
- Vízové povinnosti
- Neznalosť podporného systému v regiónoch

Jazyková bariéra

V súčasnosti už mladá generácia na Slovensku neovláda ruský jazyk. Väčšina mladých ľudí používa ako komunikačný jazyk angličtinu. Podobne je to aj na Ukrajinskej strane. Oficiálnym jazykom budúceho cezhraničného start-up centra by teda mal byť anglický jazyk.

Vízová povinnosť

Vízová povinnosť bola pre občanov Ukrajiny hlasovaním Europoslancov zrušená 6. 4. 2017. Bez vízovej povinnosti môžu občania Ukrajiny stráviť na území Slovenska 90 dní. Podmienkou je biometrický pas. Občania Ukrajiny sa tak bez väčších problémov môžu zúčastňovať krátkodobých workshopov, alebo súťaží (napr. start-up víkend) organizovaných na Slovensku. Pri rozvíjaní podnikateľského zámeru na území Slovenska môžu Ukrajinský občania požiadať o tzv. Start-up víza. Ide o zjednodušené udeľovanie prechodného pobytu na Slovensku za účelom podnikania. Podmienkou je zaslanie podnikateľského zámeru na Ministerstvo Hospodárstva SR.⁷ Budúce cezhraničné start-up centrum, by malo poskytovať vybraným projektom podporu pri získavaní start-up víz na Slovensku.

Neznalosť podporného systému

Potencionálni užívatelia cezhraničného start-up centra, nemajú dostatočné znalosti o dostupnom podpornom systéme či už na slovenskej, alebo Ukrajinskej strane. Jednou z úloh budúceho cezhraničného start-up centra by preto malo byť efektívne a štruktúrovane poskytovať informácie o celom podpornom start-up ekosystéme na oboch stranách hranice.

---

⁷ <http://www.mhv.sk/startup-viza/146568s>

3. NÁVRH CEZHRANIČNÉHO START-UP CENTRA

Na základe uskutočnenej analýzy je možné predpokladať že existuje priestor pre vznik prvého cezhraničného start-up centra medzi Slovenskom a Ukrajinou. Vznik takého centra by pozitívne ovplyvnil niekoľko socio-ekonomických hrozieb, ktorým čelia oba periférne cezhraničné regióny. Oba regióny sú charakteristické nízkou mierou začínajúcich inovatívnych podnikov a zároveň relatívne vysokou mierou odlivu mladých ľudí z regiónov. Z dôvodu stále väčších globálnych ekonomických hrozieb sa ako nutné javí významne zvýšiť vnútorný potenciál malých a stredných inovatívnych podnikov v oboch regiónoch. Realizácia projektu by teda prispela k zvýšeniu odolnosti cezhraničných oboch regiónov na globálne ekonomické a sociálne hrozby.

3.1. VÍZIA CEZHRANIČNÉHO START-UP CENTRA

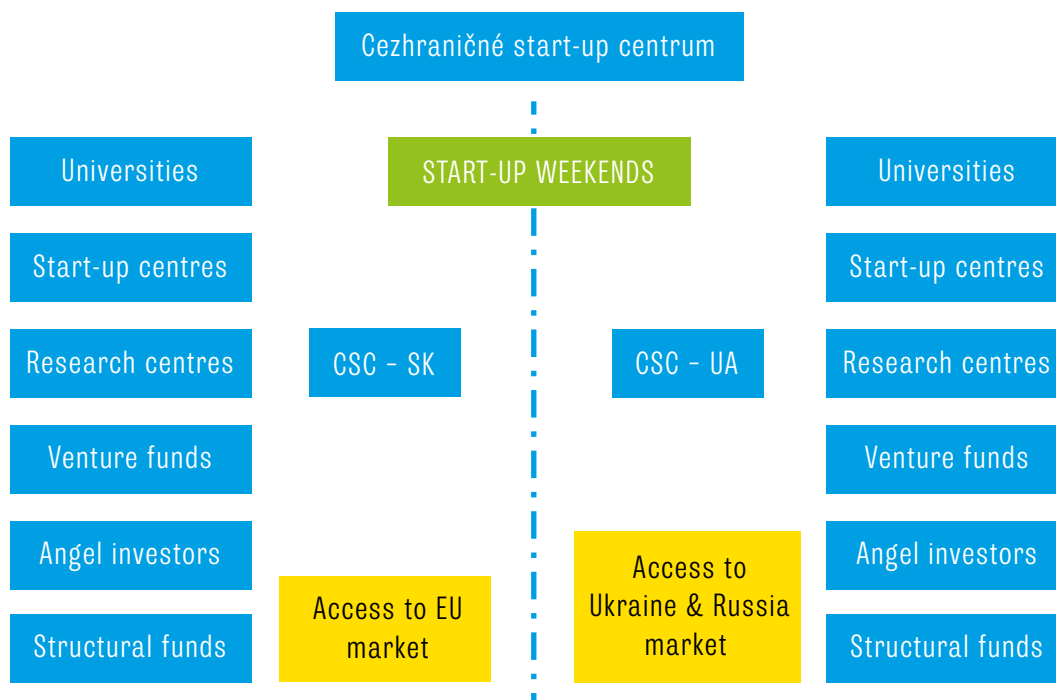
Víziou nového cezhraničného start-up centra je vybudovať východo-západný strat-upový uzol, ktorý prispeje k zväčšeniu kritickej masy inovatívnych nápadov v oboch regiónoch. Vytvorí znalosti na prekonávanie existujúcich cezhraničných bariér a umožní firmám lepší prístup na západné, ako aj východné trhy.

3.2. NÁVRH INŠTITUCIONÁLNEJ SIETE CEZHRANIČNÉHO START-UP CENTRA

Nové cezhraničné start-up centrum by malo byť vytvorené za účasti Technickej Univerzity v Košiciach, Užhorodskej štátnej univerzity, Mesta Košice, a mesta Užhorod a oboch krajov. V prvej fáze by malo byť cezhraničné start-up centrum malo zabezpečiť:

1. Prenos poznatkov a skúseností z oblasti východného Slovenska o jednotlivých podporných inštitúciách
2. Dobudovanie podporného ekosystému pre start-upy na Ukrajinskej strane – vznik univerzitného start-up centra na Užhorodskej štátnej univerzite
3. Podpora spolupráce a poskytovania služieb pre start-upy zo strany výskumných organizácií na oboch stranách hranice
4. Identifikácia fondov rizikového kapitálu a anjelských investorov na Ukrajinskej strane – podpora spolupráce týchto fondov s cieľom financovať spoločné projekty.
5. Vyhľadávať a podporovať inovatívne podnikateľské nápady

OBR. 4: INŠTITUCIONÁLNA SIEŤ CEZHRANIČNÉHO START-UP CENTRA

3.3. NÁVRH AKTIVÍT CEZHRANIČNÉHO START-UP CENTRA

Pre naplnenie cieľov by nové cezhraničné start-up centrum malo vykonávať nasledujúce aktivity:

1. Identifikácia inovatívnych nápadov v oboch regiónoch prostredníctvom organizovania start-up weekendov v oboch regiónoch
2. Diseminácia informácií o podpornej infraštruktúre a možnostiach podpory start-upov v oboch regiónoch
3. Podpora pri získavaní start-up víz pre inovatívne nápady z Ukrajinskej strany
4. Podpora pri zakladaní spoločných podnikov
5. Výmena skúseností a mentorov
6. Trhové analýzy a podpora pri umiestňovaní produktov (Európsky trh a Ukrajinský resp. Ruský trh)
7. Poskytovanie informácií o dostupnej výskumnej a vývojovej infraštruktúre v oboch regiónoch
8. Sprostredkovanie vhodnej výskumnej a vývojovej infraštruktúry (výroba prototypov, testovanie a pod.)
9. Podpora pri sprostredkovaní financovania z rôznych zdrojov.

Agentúra
na podporu
regionálneho
rozvoja Košice,
n. o.

KRI

TECHNICKÁ
UNIVERZITA
V KOŠICIACH

APP "ЗАКАРПАТТЯ"

HØGSKOLEN I OSLO
OG AKERSHUS

Sør-Varanger
kommune

KOŠICKÝ
SAMOSPRÁVNY
KRAJ

